

2. Захлебный А.Н., Суравегина И.Т. К определению понятия «охрана природы» / А.Н. Захлебный, И.Т. Суравегина // Сов. педагогика. – 1975. – №2. – С. 33-40
3. Лаптев И.П. Теоретические основы охраны природы: Основы зоологии. – Томск, 1975. – 95 с.
4. Охрана природы: статья // Энциклопедический словарь географических терминов. – М.: Сов. энциклопедия, 1968. – С. 267
5. Стратегія і тактика збереження та стабільного розвитку життя на Землі / Ю.Д. Бойчук, Е.М. Солошенко, О.В. Бугай // Екологія і охорона навколишнього середовища: Навчальний посібник. – 2-ге вид., стер. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2003. – С. 269-282
6. Ткачук Г.П. Формування екологічної культури учнів / Г.П. Ткачук. – К.: Т-во «Знання» УРСР, 1988. – 32 с. (серія «Педагогічна», №15)

ОСВІТНЬО – КУЛЬТУРНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ЯК УМОВА ОПТИМІЗАЦІЇ ВИКЛАДАННЯ ПРИРОДНИЧИХ ДИСЦИПЛІН

Сінокосова О.В. (Полтава)

Ідеалом сьогодення є людина не тільки освічена, але й здатна до самоорганізації та самореалізації своїх потенційних можливостей, природних завдань. Ці сучасні підходи до організації навчально – виховного процесу зумовлюють необхідність створення реальних умов для якісної освіти.

Загальновідомо, що особистість (її погляди, переконання, ціннісні орієнтації, інтелектуальний та творчий потенціал тощо) формується у ході взаємодії людини з навколишнім світом, з тим середовищем, у якому вона живе. Неабияку роль у становленні особистості відіграє освітньо – культурне середовище школи, оскільки саме тут дитина перебуває значну частину часу.

На наш погляд, освітньо – культурне середовище виступає не лише засобом виховання, а й умовою оптимізації викладання природничих дисциплін, оскільки саме на цих заняттях діти ближче знайомляться з природою, в них формуються естетичні смаки та поняття про прекрасне, вічне, добро, зло, любов, турботу тощо. Через естетичне виховання на уроках природничих дисциплін досягається духовне збагачення особистості і, як наслідок, творче сприйняття реальності.

Ще в XIX ст. М. Пирогов, К. Ушинський, Л. Толстой наголошували на значенні середовища в загальному розвитку особистості. На початку XX ст. ідея виховання через середовище була практично реалізована у виховних закладах С. Шацького, А. Макаренка, В. Сороки – Росинського (2).

Поняття «середовище» посіло центральне місце в педагогічній концепції А.С. Макаренка. Використовуючи його досвід, керівники шкіл намагаються створити культурно – освітнє середовище для дітей засобами зближення учнівської молоді із природним оточенням, організацією таких заходів як День птахів, День посадки дерев, День квітів, створення при школі живих куточків тощо. Вони сприяють духовному збагаченню особистості. Це чудовий приклад як виховувати у дітей любов і повагу до природи. Гуманність, душевна чистота, які стали нормою нашого життя, звичайно являються вирішальним фактором морального формування дітей (3).

Нині в різних регіонах нашої держави ведеться пошук шляхів активізації дитячого середовища, нових форм дитячої самодіяльності. Дослідженням педагогічно – доцільної організації освітньо середовища, його компонентами

займалися А. Макаренко, В. Сухомлинський, І. Бех, І. Зазюн, О. Пехота, В. Лозова та інші (5).

У загальному значенні «**середовище**» – це оточення, сукупність природних, а також соціально – побутових умов, в яких проходить життєдіяльність людини, її оточення (1). Чим більше і повніше особистість використовує можливості середовища, тим успішніше відбувається її вільний та активний саморозвиток.

Цю думку підтверджують такі сучасні вчені та педагоги, як Т.Башинська, В. Болгаріна, В. Биков, Н. Гонтаровська, О. Даценко, Л. Гуменюк, В. Лапінський, І. Лустенко, К. Приходченко, Л. Шелестов, В. Ясвін. Кожен з них по – своєму підходив до розв'язання проблеми щодо розвитку культурного середовища в ЗНЗ (4).

У сучасній педагогічній науці поняття освітньо – культурне середовище тлумачать по – різному. Так, на думку кандидата педагогічних наук В. Болгаріної, **освітньо – культурне середовище** розглядається як багатомірне явище, яке включає систему елементів людського та предметного оточення, а також умов (інформаційно – освітніх, психолого – педагогічних, матеріально – технічних, знаково – символічних), які впливають на культурний розвиток суб'єктів освітнього закладу, їхню соціалізацію і зазнають змін у результаті їхньої культуротворчої діяльності (4).

На основі досліджень сучасних науковців, можемо виділити **принципи створення освітньо – культурного середовища** як на уроках природничих дисциплін, так і у навчальному закладі зокрема:

- **принцип гуманізації**. Кожна дитина – це неповторна особистість з певним інтелектом, характером, здібностями, інтересами. Для забезпечення комфортного функціонування людини в культурному середовищі необхідне інформаційне поле знань про досягнення культури, створення умов для задоволення потреб особистості в духовному і освітньому розвитку, а також творчій діяльності;
- **принцип етики**. Спрямований на утвердження гуманістичних цінностей та моральних норм реалізації на практиці технології особистісно – орієнтованого навчання та виховання. Саме в культурному середовищі мають функціонувати основні категорії етики – добро, зло, гідність, чесність, обов'язок, відповідальність, правила ефективного спілкування;
- **принцип естетики** – це сприйняття оточуючого світу за законами краси, втілення прекрасного у вчинках і діях людини, в її манерах і зовнішньому вигляді, у формах спілкування з людьми. Культурне середовище сприяє естетичному вихованню, формуванню смаків, художніх здібностей особистості, розвитку її інтересів і любові до життя в його різноманітних проявах;
- **принцип гармонійності**, який дозволяє визначити зв'язок, стрункість, відповідність органічного використання існуючих форм, методів, засобів навчання для створення гармонійного культурно – освітнього середовища. Гармонійність виробляється в процесі виховання особистості й участі її в життєдіяльності певного творчого колективу;
- **створення духовних цінностей** – це глобальний ресурс розвитку особистості і суспільства. Досягається створенням умов, коли результати людської творчості в галузі мистецтва, освіти, науки, трудової діяльності стають значимими і забезпечують мотивацію для їх досягнення (2).

Отже, використання перелічених вище принципів керівниками навча-

льних закладів в управлінні розвитком освітньо – культурного середовища як у навчальному процесі, так і в школі зокрема, сприяє не лише вихованню всебічно розвиненої гармонійної особистості, а й стає умовою оптимізації викладання природничих дисциплін.

Література:

1. Великий тлумачний словник української мови / Уклад. і ред. В.Т.Бусел. – К., 2002.
2. Матеріали Всеукраїнської науково-практичного семінару «Педагогічна майстерність керівника освітнього закладу: теорія і практика» (м. Полтава. 26-27 квітня 2007р.) – Полтава: Астрія 2007.– с. 66.
3. Руденко Л. Макаренко в сучасній педагогіці// Директор школи. – 2006. – №20. – С.3-6.
4. Болгаріна В. Управління розвитком культурного середовища ЗНЗ// Управління освітою. – 2007. – №17. – Вкладка.
5. Гуменюк Л. Створення виховного середовища як засобу розвитку учня // Світ виховання. – 2007. – №3. – С.33 – 38.

ВАЛЕОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ХАРЧУВАННЯ ДІТЕЙ

Федорина І.В. (Полтава)

Вивчення харчування дитячого населення України в останні роки свідчить про тенденцію його погіршення, що обумовлено зміною екологічної і соціально-економічної обстановки. Значно змінився асортимент продуктів, що входять у раціон харчування дитячого населення: знизилася споживання продуктів тваринного походження, овочів і фруктів, збільшилося споживання круп, макаронних, кондитерських виробів, цукру. Така деформація раціонів харчування дітей і підлітків привела до зниження забезпеченості їхнього організму основними харчовими речовинами й енергією, у тому числі білками, вітамінами, мінеральними речовинами. Дефіцит забезпеченості аскорбіновою кислотою спостерігався в 75-92% , рибофлавіном - у 27-49%, тіаміном – у 80-84% і ніотиною кислотою в 57-62% дітей і підлітків. Комплексна оцінка показників здоров'я показала, що до першої групи здоров'я (практично здорові діти) відноситься усього лише 49% дітей, у той час як 32% дітей мають значні відхилення в стані здоров'я і мають потребу в дієтичному і лікувально-профілактичному харчуванні. Дефіцит споживання вітамінів та мікроелементів спостерігався у 27-92% обстежених [2].

В структурі дитячої смертності (діти до 1 року) харчові отруєння та кишкові інфекції займають сьоме місце, та цей показник має тенденцію до зростання. За статистичними даними Міністерства охорони здоров'я України, тільки половина новонароджених вигодовується материнським молоком до 3 місяців життя, двоє з трьох немовлят – до півроку. За даними НДІ ПАГ АМН України, серед дітей, що знаходяться на штучному вигодовуванні, до 25% харчуються сучасними високо адаптованими молочними сумішами закордонного виробництва, 30-35% – частково адаптованими сумішами вітчизняного виробництва, інші – 35-40% (переважно діти сільської місцевості) вигодовуються розведеним коров'ячим молоком, склад якого не задовольняє потреби організму дитини, що росте, в цілому ряді важливих харчових компонентів. Це призводить до ряду захворювань, особливе місце серед яких у дітей займають дизбактеріози кишок [1].